

зусиль. Очікується, що подальше відновлення економіки буде можливим завдяки міжнародній фінансовій допомозі, ефективним реформам для стабілізації економіки і забезпечення сталого розвитку та покращенню ситуації в регіонах, постраждалих від бойових дій.

Отже, соціальна економіка України відіграє важливу роль у формуванні справедливого суспільства та сталого економічного розвитку. Для її подальшого розвитку необхідна узгоджена економічна політика, яка сприятиме залученню інвестицій, розвитку соціально-орієнтованих підприємств і підвищенню рівня життя населення. Орієнтація на соціальну економіку дозволить не лише зменшити економічну нерівність, але й створити нові можливості для соціальної інтеграції та економічного зростання.

Інформаційні джерела:

1. Дзямуніч М. Формування соціальної економіки в Україні. *Економічний форум*. 2022. № 3. С. 3-8. URL: <http://surl.li/ctynqo>.
2. Офіційний сайт Minfin. URL: <https://index.minfin.com.ua> (дата звернення: 19.10.2024).

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ЕКОНОМІЧНИХ, СОЦІАЛЬНИХ ТА ЕКОЛОГІЧНИХ ФАКТОРІВ У ДОСЯГНЕННІ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Шобаєва Н.В., д-р екон. наук, доц.

Бабан Т.О., канд. екон. наук, доц.

Державний біотехнологічний університет

Сталий розвиток став не тільки науковою конструкцією, але й керівним принципом у прагненні країн до глобального процвітання та добробуту [1]. Заснований на визнанні обмеженості ресурсів і взаємопов'язаності глобальних проблем, сталий розвиток мав об'єднувати зусилля на пошук балансу між економічним зростанням, збереженням навколишнього середовища та соціальною справедливістю. Про це свідчили і Цілі сталого розвитку (ЦСР), прийняті ООН у 2015 році і спрямовані на вирішення глобальних проблем в економічному, екологічному та соціальному вимірах. Визнаючи важливість ЦСР, більшість країн світу зобов'язалися інтегрувати їх у національне законодавство та інші ініціативи.

Економічний фактор включає такі аспекти, як економічне зростання, боротьба з бідністю і справедливий розподіл ресурсів. Він формує основу для сталого розвитку, надаючи фінансові ресурси, необхідні для інвестицій у охорону навколишнього середовища, соціальний добробут та технологічні інновації. Екологічний фактор наголошує на важливості збереження природних екосистем, зниження забруднення та пом'якшення наслідків зміни клімату. Захист навколишнього середовища має важливе значення для забезпечення благополуччя людей та планети, оскільки здорові екосистеми є життєво важливими для забезпечення чистого повітря, води та продовольства.

Соціальний фактор підкреслює рівність, соціальну справедливість та інклюзивність, визнаючи, що сталий розвиток не може бути досягнутий без боротьби з бідністю, нерівністю та дискримінацією.

Три аспекти сталого розвитку взаємопов'язані між собою та конкретизуються у 17 цілях. Так, прогрес у досягненні Цілі 1. Подолання бідності і Цілі 2. Подолання голоду є взаємообумовленим. Водночас є цілі, прогрес у досягненні яких вимагає окреслення пріоритетності. Зокрема, Ціль 8 щодо підвищення продуктивності праці і забезпечення нових робочих місць, Ціль 9. Інновації та інфраструктура (будівництво фізичної інфраструктури) та Ціль 11. Сталий розвиток міст і громад (збереження населених пунктів).

Якщо до 2020 р. більшість країн демонстрували прогрес на шляху до визначених ЦСР, то згідно Звіту про сталий розвиток 2024 [2] прогрес спостерігається тільки за 16% ЦСР, решта 84% демонструють обмежений прогрес або регрес.

Фактори, які спричиняють відсутність просування у напрямі досягнення ЦСР – це пандемія COVID-19, збільшення кліматичних катастроф, поширення військових конфліктів. Країни набувають власного досвіду у процесі вибору і узгодження пріоритетності заходів на шляху досягнення ЦСР.

Емпіричні дослідження, проведені в різних регіонах та різних за рівнем розвитку країнах, виявили складну динаміку між економічними показниками та іншими ЦСР. Так, в Нігерії витрати на охорону здоров'я, споживання домогосподарств і безробіття, мають значний вплив на материнську та дитячу смертність, підкреслюючи важливу роль економічних інвестицій в охорону здоров'я для сталого розвитку [3].

Дослідження, проведені в Австралії, виявили, що зростання ВВП на душу населення супроводжується посиленням навантаження на навколишнє середовище, особливо з боку сільського господарства, яке впливає на земельні екосистеми. Тому актуалізуються екологічні ЦСР, а також питання їх узгодженості з економічними блоком ЦСР для зниження негативного впливу на навколишнє середовище при одночасному забезпеченні економічного зростання [4].

Різні соціальні фактори впливають на траєкторію країн до досягнення ЦСР, включаючи очікувану тривалість життя, щільність населення та демографію робочої сили. Вдосконалення системи охорони здоров'я сприяє збільшенню тривалості життя, зниженню рівня смертності та покращують загальну якість життя, безпосередньо сприяючи досягненню ЦСР 3 (Міцне здоров'я та благополуччя). Розширення доступу до медичних послуг, програм вакцинації та профілактичної допомоги призводить до значного покращення результатів у сфері громадського здоров'я, прискорюючи прогрес у досягненні цілей, пов'язаних зі здоров'ям. Щільність населення, особливо в міських районах, тісно пов'язана з викликами та можливостями сталого розвитку міст і громад, що узгоджується з ЦСР 11 (Сталий розвиток міст та громад). Висока щільність населення може призвести до перенаселеності, надмірне навантаження на інфраструктуру та збільшення викидів. Але з іншого боку, це відкриває можливості для більш ефективного використання ресурсів, розвитку громадського транспорту та інноваційного міського планування. Такі стратегії,

як розвиток зелених насаджень, покращення громадського транспорту та впровадження технологій розумного міста, можуть допомогти впоратися зі складнощами урбанізації, сприяючи сталому розвитку. Якісний склад та інклюзивність робочої сили суттєво впливають на економічне зростання, скорочення нерівності та заохочення гідної праці, що відповідає ЦСР 8 (Гідна праця та економічне зростання) та ЦСР 10 (Зменшення нерівності).

Вирішальну роль у сталому розвитку відіграють екологічні фактори. Дослідження свідчать, що економічний розвиток відбувається за рахунок погіршення навколишнього середовища, клімату, ресурсів та справедливості [5]. Зростання ВВП на душу населення корелює з деградацією навколишнього середовища та нерівністю, вказуючи на те, що економічним зростанням має відбуватися не за рахунок екології та справедливості. Незадовільний стан навколишнього середовища в деяких країнах Південної Азії та Африки на південь від Сахари має негативний вплив на стан здоров'я дітей, що в свою чергу гальмує розвиток дітей, або становить загрозу життю. Високий рівень дитячої смертності в цих країнах, викликаний екологічними проблемами, тому у таких країнах актуалізуються цілі, пов'язані із збереженням здоров'я (Ціль 3, Ціль 6).

Дослідження прогресу Китаю у досягненні ЦСР виявили суперечливість між досягненням ЦСР, рентаю за природні ресурси, інноваціями в сфері кліматичних технологій та ефективністю екологічних систем. Висновки дослідників наголошують на необхідності розробки стратегій, які включають екологічну стійкість. Отже, йдеться про актуалізацію Цілей 6,13,14,15 [6].

Отже, на шляху до досягнення ЦСР, світова спільнота на практиці виявила взаємозв'язок та взаємозалежність, суперечливість та різновекторність ЦСР, зіштовхнулася із факторами, що перешкоджають затвердженню принципів сталого розвитку.

Водночас ми підкреслюємо, що людство несе відповідальність за досягнення цілей розвитку та збереження планети і постає перед вибором або шлях, який веде до поглиблення екологічних криз, нерівності, поширення військових конфліктів і небезпечних нових технологій на основі ІІІ для війни, або шлях, що веде до сталого розвитку, подолання бідності, глобального миру та використання цифрових технологій для прогресу людства.

Враховуючи універсальність Порядку денного до 2030 року, Урядам країн доцільно визначити пріоритети серед них, враховуючи обмеженість ресурсів та національні обставини. Але ми вважаємо, що пріоритет Миру – необхідна умова для досягнення будь-якої іншої мети.

Інформаційні джерела:

1. Koehler D.A., Hecht A.D. Sustainability, well being, and environmental protection: Perspectives and recommendations from an environmental protection agency forum. *Sustainability: Science, Practice and Policy*, 2006. № 2 (2), pp. 22-28.
2. Sustainable Development Report 2024. URL: <https://s3.amazonaws.com/sustainabledevelopment.report/2024/sustainable-development-report-2024.pdf>
3. Adegoke Y.O., Mbonigaba J., George G. Macro-economic determinants, maternal and infant SDG targets in Nigeria: Correlation and predictive modeling. *Frontiers in Public Health*, 2022. № 10, <https://doi.org/10.3389/fpubh.2022.999514>

4. Urban P., Hametner M. The economy–environment nexus: Sustainable development goals interlinkages in Austria. *Sustainability*, 2022. № 14 (19), Article 12281, <https://doi.org/10.3390/su141912281>

5. Wu X., Fu B., Wang S., Liu Y., Yao Y., Li Y. Three main dimensions reflected by national SDG performance. *The Innovation*, 2023. № 4 (6), Article 100507, <https://doi.org/10.1016/j.xinn.2023.100507>

6. Lamei Y., Zhou Y., Shan L. Environmental efficiency, climate innovation, and resource rent in China's SDGs: Insights from quantile regressions. *Resources Policy*, 2023. № 86, Article 104021, <https://doi.org/10.1016/j.resourpol.2023.104021>

ПІДТРИМКА КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ ПІДПРИЄМСТВ ЗА УМОВ ВІДОБРАЖЕННЯ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТА ЗАЛУЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Школьний О.О., д-р екон. наук, проф.
Уманський національний університет садівництва

Загострення проблем збільшення викидів парникових газів, нагромадження відходів, кліматичних змін, бідності, а також нерівномірності економічного і соціального розвитку регіонів змушує здійснювати пошук шляхів їх вирішення. Досягнення цілей сталого розвитку, ухвалених на Саміті ООН на період 2015-2030 рр., вимагає суттєвих змін як в параметрах пропозиції, так і попиту.

Інтенсифікація конкурентної боротьби зумовлює необхідність розробки заходів, спрямованих на формування ефективних стратегій, серед яких важливе значення належить втіленню в життя принципів екологічного підприємництва. Тиск зовнішніх чинників економічного середовища впливає на те, що нині конкурентні позиції підприємств відображаються не лише фінансовими показниками та розширенням ринкової частки, але й спроможністю дотримання принципів відповідального підприємництва.

Необхідність екологізації підприємницької діяльності змушує здійснювати додаткові витрати на залучення ефективних технологій. Поряд з цим, утілення в життя принципів сталого розвитку створює можливості для зміцнення репутації та підтримки конкурентних переваг.

Динамічність кон'юнктури ринку зумовлює вплив не лише на параметри попиту й пропозиції, але й на зміст концепції «конкурентоспроможність». Серед істотних ознак цієї категорії Д. С. Божков О. О. Тетьоркін, та О. В. Гречаніченко виокремлюють спроможність підтримки конкурентних переваг, здатність використовувати потенціал факторів виробництва, спроможність виробляти та реалізовувати продукцію, здатність створювати систему знань, спроможність оперативно формувати пропозицію та здатність суперничати з іншими суб'єктами підприємництва [1].

Розглядаючи поняття конкурентоспроможності, О. В. Виноградова, А. Ж. Асан та О. О. Чарна виділяють такі характеристики: міру привабливості